

نشانه-شناسی شهادت امام حسین(ع) در روز عاشورا

«آیت الله مکارم شیرازی

تأمل و تعمق در ابعاد شهادت حضرت سیدالشهدا علیه السلام و مصائب فوق العاده سنگین که بر آن حضرت و اهل بیتش وارد شده است به نحوی است که عزاداران و پیروان اهل بیت عصمت و طهارت با برپایی جلسات سوگواری پیش از شهادت، محیط فکری و اجتماعی را برای معرفت و شور عاشورایی آماده می-کنند.^۱

علت این مسأله را نیز می-توان در نقش بسیار مهمی دانست که شهادت امام حسین علیه السلام در بقاء اسلام داشت. ۲ هم چنین باید گفت مصائب آن حضرت، قابل مقایسه با مصائب هیچ یک از معصومین علیهم السلام نیست. ۳ لذا هر چند حضرت سیدالشهداء(علیه السلام) در راه مبارزه با حکومت یزید شهید شدند لیکن شهادت ایشان آثار ارزشمند خود را گذاشت. ۴

به گزارش گروه دریافت خبر خبرگزاری دانشجویان ایران(ایسنا)، در این نگاشته با استفاده و بهره‌گیری از اندیشه-های آیت الله مکارم شیرازی مهم-ترین ابعاد و نشانه-های شهادت امام حسین(ع) در روز عاشورا به مخاطبان ارائه می-شود

شهادت امام حسین(علیه السلام)؛ شورانگیزترین حادثه تاریخ بشریت

بی شک اهمیت شهادت امام حسین علیه السلام در روز عاشورا که به صورت یکی از شورانگیزترین حماسه‌های تاریخ بشریت درآمده، نه تنها از این نظر قابل توجه است که همه ساله نیرومندترین امواج احساسات میلیون‌ها انسان را در اطراف خود بر می-انگیزد و مراسمی پرشورتر از هر مراسم دیگر به وجود می-آورد،^۵ بلکه اهمیت آن بیشتر از این جهت است که؛ هیچ‌گونه «محزکی» جز عواطف پاک دینی و انسانی و مردمی ندارد و این تظاهرات پرشکوه که به خاطر بزرگداشت آن انجام می-گیرد، نیازمند هیچ مقدمه چینی و فعالیت‌های تبلیغاتی نیست و از این جهت در نوع خود بی نظیر است.^۶

(اصلاح امت پیامبر(صل الله علیه و آله و سلم)؛ نشانه‌ای سترگ در شهادت حضرت سید الشهداء(علیه السلام)

گفتنی است با مرگ معاویه در نیمه رجب سال شصتم هجری قمری، فرزندش یزید خلافت را، همچون پدر، به زور و بدون هیچ ضابطه‌ای در اختیار گرفت، فساد و فحشا و ظلم در عصر یزید به مراتب بدتر از عصر پدرش فراگیر شد، حال وقتی رییس حکومت شراب‌خوار، قمارباز، میمون باز، سگ باز و خلاصه آلوده به انواع گناهان باشد،^۷ جامعه نیز دچار فساد اعتقادی، اجتماعی، اخلاقی می‌شود.^۸

از این رو امام حسین علیه السلام به منظور اصلاح امت جدش و جامعه اسلامی قیام کرد و در این راه شربت شهادت نوشید، ولی جامعه اسلامی را تکان داد و به این هدف نزدیک ساخت. اگر امام حسین علیه السلام دست به این کار بزرگ نمی‌زد به یقین امروز خبری از اسلام نبود، یا اگر بود قابل توجه نبود.^۹

شهادت طلبی در سایه احیاء امر به معروف و نعی از منکر

حال با این تفاسیر وقتی منکرات فرا گیر گردید و معروف‌ها به فراموشی سپرده شد. صلحا، عباد، مهاجران، انصار از صحنه حکومت کنار گذاشته شده، و ظالمان و فاسدان و تبعیدیان زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مطرودان، زمام امور را به دست گرفتند. ۱۰ امام حسین علیه السلام در چنین شرایطی با تمام وجود خود (با قلب و زبان و عمل) رسالت امر به معروف و نهی از منکر را ادا نمود. ۱۱ در روز عاشورا با تقدیم خون خود این وظیفه بزرگ را انجام داد و درخت نوپای اسلام را آبیاری کرد، و آن را از نابودی نجات داد. ۱۲ خون اباعبدالله الحسین علیه السلام و فرزندان و یارانش، هم مزرعه اسلام را آبیاری کرد و هم آن را آفت زدایی نمود. ۱۳ در زیارتنامه های مربوط به امام حسین علیه السلام از جمله زیارت وارث می‌خوانیم: «أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَأَطَعْتَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَتَّى آتَيْكَ الْيَقِينَ؛ شهادت می‌دهم که تو (امام حسین علیه السلام) نماز را بپا داشتی، و زکات را پرداختی، و امر به معروف و نهی از منکر کردی، و تا هنگام شهادت از خدا و رسولش اطاعت کردی.»^{۱۴}

بیداری امت اسلامی؛ حاصل شهادت آگاهانه امام حسین (علیه السلام) در روز عاشورا

گفتنی است امام علیه السلام برای بیداری قاطبه مسلمین راهی جز شهادت فی سبیل الله در پیش ندارد. لذا شهادت امام حسین علیه السلام از همان روز عاشورا اثر بیدار کننده خود را گذاشت،^{۱۵} زیرا آن قدر خواب مردم در سال ۶۱ هجری عمیق و جهل و ناآگاهی-شان ریشه‌دار بود که جز خون قلب امام علیه السلام و یاران وفادارش نمی‌توانست این آفت مهم را از مزرعه اسلام دور نماید.^{۱۶}

مردم پس از شهادت حضرت ابی عبدالله علیه السلام و همراهانش، و اسارت خاندان عصمت و طهارت، و بر سر نیزه رفتن سرهای مقدس شهیدای کربلا، از خواب غفلت بیدار شدند^{۱۷} و قیام‌ها یکی پس از دیگری شکل گرفت و بنی امیه پس از واقعه کربلا روی خوش ندیدند، تا اینکه این خون‌های پاک منتهی به سقوط بنی امیه و ریشه کن شدن این درخت ناپاک شد. ۱۸ زیرا آرمان خواهی و دفاع از شرف و اعتقاد تا پای جان در شهادت حضرت سید الشهداء (علیه السلام) در روز عاشورا به نحوی است که بیداری و آگاهی امت اسلامی و ظلم ستیزی^{۱۹} را به همراه خواهد داشت. به تعبیر فرموده رسول خدا صلی الله علیه و آله: «إِنَّ لِقَتْلِ الْحُسَيْنِ حَرَارَةً فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لَا تَبْرُدُ أَبَدًا؛ به یقین شهادت حسین، حرارتی در دل مؤمنان ایجاد خواهد کرد، که هرگز خاموش نخواهد شد.»^{۲۰}

بنابراین باید گفت امام حسین (علیه السلام) و یاران و اصحابش مرگ شرافت-مندانه را در زیر ضربات تیر و خنجر و شمشیر، بر زندگی توأم با ذلت در سایه کاخ‌های پر شکوه -ترجیح دادند، چون می‌دانستند این مرگ مایه حیات جاویدان، و مایه حیات جامعه اسلامی و بیداری آنها و نجات اسلام از چنگال احزاب جاهلی و منافقان است.^{۲۱}

افشای نفاق؛ راهبرد حیاتی در شهادت طلبی امام حسین(علیه السلام) در روز عاشورا

بی شک هر کس دوگانگی درون و برون داشته باشد و رفتار و گفتار او هماهنگ نباشد منافق است. بنی امیه از بارزترین گروه‌های منافقان بودند. ۲۲ بنی امیه در لباس خلافت اسلامی همه مقدّسات اسلام را زیر پا گذاشته، و یکی را پس از دیگری محو می‌کردند. ۲۳ و اگر قیام امام حسین علیه السلام و شهادت آن حضرت و فرزندان و یارانش رخ نمی‌داد و پرده از چهره آنها کنار نمی‌رفت شاید چیزی از اسلام باقی نمانده بود. ۲۴

شهادت حضرت سیدالشهداء (علیه السلام)؛ بستر ساز افول حاکمیت جائر

در تبیین یکی دیگر از نشانه‌های بارز شهادت طلبی امام حسین(علیه السلام) باید اذعان نمود؛ وجود انگیزه تشکیل حکومت در قیام عاشورا، به معنی دست‌یابی عملی و بالفعل به آن حکومت در همان برهه از زمان نیست، بلکه شهادت آن حضرت زمینه ساز کوتاه شدن دست بازماندگان دوران جاهلیت از حکومت اسلامی در آینده بود و این واقعیتی است که امام به دنبال آن بود. ۲۵

لذا شهادت آن حضرت در روز عاشورا، لرزه بر اندام حکومت جبّاران افکند، و در نتیجه اسلام را احیاء نمود و از اضمحلال دستاوردهای نهضت نبوی صلی الله علیه و آله جلوگیری کرد و مسلمانان را از حیرت و گمراهی نجات داد. ۲۶

شهادت امام حسین(علیه السلام) نشانه‌ای بنیادین در رسوایی اسلام اموی

شهادت امام حسین علیه السلام در روز عاشورا با آن همه عظمت معنوی و اصل و نسب خانوادگی، در روز روشن و در آن صحنه، کار ساده‌ای نبود که تاریخ بتواند آن را فراموش کند. اخبار و روایاتی که درباره تحولات آسمان و زمین و گریه آسمانیان و فرشتگان پس از شهادت جانسوز آن حضرت در منابع شیعه و سنی نقل شده است به این حقیقت گواهی می‌دهد. ۲۷

لیکن درد آورتر آن است که مردمی که ادّعی مسلمانان داشتند و به ظاهر نماز می‌خواندند و قرآن تلاوت می‌کردند، تکبیر گویان به جنگ با جگرگوشه پیغمبرشان برخاستند ۲۸ و با بی‌رحمی تمام اسوه تقوا و ایمان را شهید کرده و حریمش را مورد هتک و غارت قرار دادند. ۲۹

آری شهادت آن حضرت حجت را بر آنها که عمری را با اسلام اموی سپری کردند و امیرمؤمنانی! مثل معاویه را دیدند و اکنون نیز یزید فاسد و شراب خوار ادّعی امامت بر مؤمنان و خلافت خطّه مسلمین را می‌کند و جز خود و خاندان فاسدش را آشنا به دین و مکتب نمی‌داند و امام حسین علیه السلام و خاندان پاکش را خارج از دین و شورشگر بر ضد خلیفه مسلمین! معرفی می‌کند، تمام کرد. ۳۰

شهادت امام حسین(علیه السلام)؛ تجلی بندگی و جوشش عشق و عرفان

امام حسین(علیه السلام) و یاران و اصحاب آن حضرت آن-چنان فانی در عشق خداوند بودند، که حتّی درد ضربات شمشیر و نیزه را بر بدن‌های خود احساس نمی کردند. ۳۱ آری! آنها ابراهیم وار در آتش نمرودیان زمان وارد شدند و این آتش بر آنها برد و سلام شد و لذّت دیدار محبوب همه چیز را از یاد آنها برد! ۳۲

لذا باید گفت به راستی جوشش عشق و عرفان در این لحظات حسّاسی که امام و یارانش آغوش خود را برای شهادت گشوده‌اند شگفت‌انگیز است، و کلمات و واژه‌ها از شرح و بیان آن عاجز است. ۳۳

هم چنین امام علیه السلام با صراحت خبر از شهادت و پرواز آنها به سوی بهشت می‌دهد و یاران گریه شوق سر می‌دهند و مسرورند. ۳۴ معارف الهیه و بالاترین درجه رضا و تسلیم در کلمات آن موج می‌زند؛ نه شکوه‌ای، نه بی‌تابی، نه اظهار عجز و ناتوانی، و نه ابراز یأس و ناخشنودی ابداً در آن دیده نمی‌شود. همه جا سخن از صبر و شکیبایی و رضا و تسلیم در برابر قادر متعال و خداوند لایزال است. ۳۵

(تجلی آخرت گرایی، نشانه‌ای استوار در شهادت امام حسین(علیه السلام)

از دیگر نشانه‌های بارز و آشکار در شهادت امام حسین(علیه السلام) باید به مقوله آخرت گرایی در ماهیت ذاتی شهادت آن حضرت اشاره نمود؛ امام علی بن الحسین علیه السلام فرمود: هنگامی که (در روز عاشورا) کار بر امام حسین علیه السلام سخت شد، همراهان حضرت دیدند، در این صحنه پر خطر که هر کس رنگ از چهره‌اش می‌پرید و لرزه بر اندامش می‌افتاد، امام و یاران خاصّش، چهره‌هاشان درخشان و اندامشان آرام و دل-هایشان هر لحظه مطمئن‌تر می‌شد و برخی به برخی دیگر می‌گفتند: به آنان بنگرید که از مرگ باکی ندارند. ۳۶ در این هنگام امام علیه السلام فرمود: ای بزرگ زادگان! شکیبا باشید. مرگ فقط پلی است که شما را از سختی‌ها و دشواری‌ها به بهشت پهناور و نعمت‌های جاودان برساند! ۳۷ سخنان این پیشوای بزرگ ایثار و فداکاری به خوبی نشان می‌دهد که از چنان نفس مطمئنّه و آرامی برخوردار بود که نه تنها مرگی را که در چند قدمی قرار داشت به چیزی نمی‌گرفت و نه تنها شهادت عزیزان و یاران- جز در جنبه‌های عاطفی- تغییری در روح و فکر بلند او ایجاد نمی‌کرد، بلکه بر استقامتش می‌افزود، و هر زمان آتش شوق دیدار یار در دلش افروخته‌تر می‌شد! ۳۸

لبخند زدن بر مرگ، برافروخته شدن چهره‌ها در آستانه شهادت و آرامش دلها در آخرین لحظات زندگی، تنها برای کسانی میسر است که شوق دیدار یار تمام وجودشان را پرکرده، و دنیا را زندان و قفسی می‌دانند که مرگ در راه رضای پروردگار درهای آن را می‌گشاید و به اوج آسمان قرب خدا پرواز می‌کنند. ۳۹

سخن آخر:

در خاتمه باید گفت امام حسین(علیه السلام) به عنوان اسوه شجاعت و شهامت و آزادی و نمونه اتمّ (کامل) شهادت در راه خدا بوده است. ۴۰ زیرا شهادت آن حضرت با ارزش‌های والایی گره خورده که نه تنها کهنه نمی‌شود بلکه اهمیت آنها روز به روز آشکار می‌شود، مسأله حق و عدالت، کرامت انسانی، جهاد در راه عقیده الهی، تن به ذلت ندادن در زندگی همه از مفاهیمی است که هرگز کهنه نخواهد شد، بلکه در دنیای امروز که ظلم و بیدادگری ظالمان غوغا می‌کند ارزش این حقایق آشکارتر شده است، قیام و شهادتی که با ذات پاک پروردگار پیوند داشته باشد چگونه ممکن است کهنه شود، ذات خداوند ازلی و ابدی است و آنچه با او بیبوند رنگ ازلیت و ابدیت به خود می‌گیرد، ۴۱ بنابراین امام حسین (علیه السلام) با شهادت خود درس آزادی و عزت و عظمت و خلوص نیت و جهاد و ایثار داد، همان اموری که امروز بیش از هر زمان دیگر به آنها نیازمندیم. ۴۲

پژوهش؛ تهیه و تنظیم؛

معاونت تحریریه خبر پایگاه اطلاع رسانی دفتر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی

۱. احکام عزاداری؛ ص ۱۱۵

۲. احکام عزاداری؛ ص ۱۱۷

۳. همان

۴. احکام عزاداری؛ ص ۱۳۱

۵. احکام عزاداری؛ ص ۱۳

۶. احکام عزاداری، ص: ۱۳

ابن کثیر مورخ و دانشمند متعصب و معروف اهل سنت می گوید: «یزید به نوازندگی، شرابخواری، خوانندگی، شکار (تفریحی)، 7 به خدمت گرفتن غلامان و کنیزان خنیاگر، سگبازی، و به جان هم انداختن قوچ‌ها، چهارپایان و بوزینه‌ها شهرت داشت. هر روز صبحگاهان مست و می زده بر می‌خاست. او بوزینه‌ای را بر پشت اسب زین شده‌ای سوار می‌کرد و می‌گرداند و بر بوزینه و غلامان (کلاه‌های زرین می‌پوشاند، و هنگامی که بوزینه اش مُرد بر او اندوهگین شد. (عاشورا، ص ۲۱۹

۸. اهداف قیام حسینی؛ ص ۳۱

۹. اهداف قیام حسینی؛ ص ۳۲

معاویه افرادی همچون عمرو بن عاص، زیاد بن ابیه، مغیره بن شعبه، سمرة بن جندب رادر شهرهای مصر و بصره و کوفه در 10 حکومت شریک کرد. جالب اینکه حضرت علی علیه السلام در یک پیش‌بینی شگفت آور در نامه ۶۲ نهج‌البلاغه از این واقعه خبر داد. شرح بیشتر را در کتاب عاشورا، ص ۱۶۳ به بعد مطالعه فرمایید

۱۱. اهداف قیام حسینی؛ ص ۴۲

اهداف قیام حسینی؛ ص ۴۳ 12

اهداف قیام حسینی؛ ص ۴۳ 13

مفاتیح نوین، ص ۳۸۲؛ بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۱۹۷، ح 14۳۲

اهداف قیام حسینی؛ ص ۷۹ 15

اهداف قیام حسینی؛ ص ۷۹ 16

همان 17

احکام عزاداری؛ ص ۳۰ 19

مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۳۱۸، ح ۱۳ 20

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۴۲۵ 21

اهداف قیام حسینی، ص: ۱۰۷ 22

اهداف قیام حسینی؛ ص ۱۰۷ 23

اهداف قیام حسینی؛ ص ۱۰۷ 24

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۲۶۵ 25

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۲۳۴ 26

رجوع شود به: بحارالانوار، ج ۴۵، ص ۲۰۱-۲۱۹ و سیر اعلام النبلاء، ج ۴، ص ۴۲۵-۴۲۸ 27

به گفته شاعر: وَ يُكَبِّرُونَ بِأَن قُتِلَتْ، وَ إِنَّمَا قَتَلُوا بِكَ التَّكْبِيرَ وَ التَّهْلِيلَ 28

هنگامی که تو را کشتند، تکبیر گفتند، ولی در حقیقت با کشتن تو تکبیر و تهلیل (لا إله إلا الله) را کشتند». (بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۲۴۴).

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۳۰ 29

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۶۱۱ 30

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۴۲۸ 31

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۴۲۸ 32

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۴۷۴ 33

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص: ۴۷۵ 34

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۵۳۰ 35

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۵۱۳ 36

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۵۱۴ 37

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۵۰۵ 38

عاشورا ریشه‌ها، انگیزه‌ها، رویدادها، پیامدها؛ ص ۵۱۴ 39

اهداف قیام حسینی؛ ص ۹ 40

پیام حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی به یازدهمین جشنواره بین المللی بهار شهادت، 413/3/1394

همان 42